

Izhaja vsak četrtek
in velja a poštnino
vred in v Mariboru a
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.80
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnilstvu v tiskaral
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Delašniki katol. tis-
kovnega društva de-
štvaajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobó
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 21.

V Mariboru, dne 26. maja 1898.

Tečaj XXXII.

Branimo mejo!

Od nemško-slovenske meje 22. maja.

Proti severu mejimo štajarski Slovenci na Nemce. Od te meje dohajajo le žalostne, tužne novice. Slovenska meja se vedno bolj bliža deroči Dravi, mejniki med slovenskim in nemškim ljudstvom se dan za dnevom pomikajo globokeje v slovensko zemljo. Nemški živelj prodira, a slovenski se umika. Kaj je temu uzrok? Dva uzroka sta kriva žalostnih pojavov ob meji, denar in šola.

Kakor povsodi, propada kmečki stan tudi ob meji. Zemlja se kmetu pod nogami giblje, posestva potujejo iz jedne roke v drugo. In posestvo, ki je bilo doslej v slovenskih rokah, ako se proda, skoro praviloma pride v nemške roke. Tako ginevajo pri volitvah slovenski volilci, a v tem večjem številu se prikazujejo nemški. Ta prikazen se javlja ob celi meji od Dravograda do Spilfelda. In tudi kar še je pristnih, rojenih Slovencev, večinoma so vsi odvisni od nemškega in nemčurskega kapitala, tako da morajo radi in neradi hoditi za svojimi upniki, za svojimi gospodi.

Nam rodoljubom ob meji se zmeraj govori: Delajte, agitirajte! Gospodje, ki poznajo narodni boj ob mejah le iz časnikov, lahko tako govorijo. Mislite, da mi držimo križem roke? Ali kaj pomaga agitiranje, če je skoro vse Slovenstvo ob meji suženj nemškega denarja! Če se priredi kje shod, ali tudi samo nedolžna veselica, ali pride kdo? Mi smo bili pri nepolitičnih veselicah, kjer bi lahko kmečko ljudstvo preštel na prstih jedne roke.

Opominjali smo kmete, da naj pridejo, kregali jih, zakaj niso prišli, in kaj so nam odgovorili? Mi smo odvisni in ne moremo. Kdor ne pozna razmer ob mejah, ne ve, kako globoko so se že zajedli kremplji nemškega kapitalizma v slovensko meso. In kapital, denar, to je v političnem življenju moč, ki jo vé ceniti le isti, ki se je moral že z njo boriti. Le dvojno zdravilo poznamo, ki bi nam moglo pomagati, da se izkopljemo ob meji izpod nemškega jarma, to je ustanavljanje posojilnic in slovenska «Südmarka».

Vročekrvni in neizkušeni rodoljubi bodo sedaj naudušeno vskliknili: Torej ustanovljajte pridno posojilnice! Gospodje, ohranite si mirno kri, to ne gre tako hitro! Po nekod ob meji je samo jeden zaveden rodoljub, ki še čuti in misli slovenski. Od kod se naj vzame odbor, odkod denar, da se more ustanoviti posojilnica. V Marenbergu se je ustanovila posojilnica, ki sedaj že tako blagodejno deluje ter brani, da se še zadnji slovenski kmetje v okolici ne potopijo v nemškem morju. Ali mislite, da so našli marenberški rodoljubi odprte roke pri svojih bratih, ali mislite, da so jih rodoljubi po drugih krajih velikodušno podpirali? Marenberška posojilnica je imela težek porod in mlado dete bi se zadušilo, da je niso ondotni domoljubi sami tako požrtvovalno in tako nesebično gojevali. Hvala Bogu, sedaj stoji ta posojilnica na trdnih nogah.

Dopisniki raznih slovenskih listov se zaletavajo v zadnjem času v domoljubne može ob mejah, češ, da ne storijo svoje dolžnosti. Mi Vam kličemo od meje: Vi, ki nas hočete

le grajati, pustite grajanje, proučujte bolje naše razmere in pritecite nam na pomoč z ustanavljanjem posojilnic, z nakupovanjem posestev in s prirejanjem in obiskovanjem političnih shodov. Vi si zidate po mestih «Narodne dome», a domovi naroda pa se medtem ob mejah rušijo, razpadajo, ginevajo. Toda Vi ne čutite z nami, Vi nas le grajate, nikoli pa ne podpirate.

Duhovnike pa nam pustite pri miru! Zakaj jih grajate? Če ne stojijo v prvih vrstah, zadnji niso nikjer. Povsodi so naša najmočnejša zaslomba. Če nikdo drugi, vsaj duhovnik še govori ob meji z ljudstvom v šoli, cerkvi in doma slovenski. Sploh pa sami odbijate duhovnike od narodnega dela. Če se duhovniki udeležujejo narodnega gibanja, tedaj kričite, da je celo gibanje klerikalno in nočete sodelovati, če pa jih ni, tedaj jih psujete. Kaj torej hočete, hinavci?

Toda ne samo slovenska posestva in slovenske občine ginevajo ob meji pred našimi očmi, ampak tudi slovenski jezik. Šole ob meji so nemške. Nadarjeni otroci se do dobra naučijo nemščine in ko so dorasli, se poslužujejo le nemškega jezika. Postali so, kakor mi pravimo, nemškutarji. Rojeni so Slovenci, a govorijo in čutijo le nemški. In kaj so otroci takih nemčurjev? Ne znajo več slovenski, oni so — Nemci! Tako se dela potujčena zemlja! Ves naš trud za slovenske šole je zaman. Otrok bi bilo dovolj, toda slovenski stariši se bojijo dati svoje podpise za slovensko šolo — in strašilo je zopet nemški denar. Mi ne poznamo tudi tukaj drugega pomočka nego oslobojenje izpod

Listek.

Tri dni v Lovrani.

(Potopisna črtica.)

(Dalje.)

Drugo jutro smo se že zarano napotili v Iko, da tam spodobno pozdravimo premilostivega škofa tržaškega, ki so imeli priti z Veprinaca, ali kakor ljudstvo pravi iz «Leprimaca» v Lovrano. Verno-narodni Ičanci so bili svoje hiše okinčali z raznobarnimi zastavami in banderi ter so bili postavili čez cesto lep slavolok. Ko se pripeljejo vladika, sta se jim najpoprej poklonila dva duhovnika, odposlanca iz sanatorija, jeden Nemeč a drugi Slovenec, potem je pristopila belo oblečena deklica, ki je željnopričakovanemu nadpastirju izročila dišeči šopek in druga, ki je vskliknila: Živeli prevzvišeni naš biskup! Zbrani Ičanci so potrdili s krepkim: Živio!

Škof so bili očitno iznenadeni po tem res prisrčnem vsprejemu. Stopili so z voza ter so proti duhovnikoma-odposlancema rekli: «Vedite, da sem tukajšnji rojak (iz Voloske nad Opatijo doma) in da sem bil 14 let župnik v Lovrani. Še danes popoldne Vas bom obiskal v sanatoriju!» Z ljubimi Ičanci se niso mogli dolgo razgovarjati, ker se jim

je že mudilo v Lovrano. Obljubili so jim pa, da jih popoldne gotovo tudi obiščejo.

Iz Ike je škofov voz urno drdral v Lovrano, v mesto, ki ima tako ozke ulice, da se kočija skozi nje nikakor ne more pririti. Od cerkvenega trga do župnišča se zamore le peš priti skozi zvite ulice. Todi je bil ob 9. uri slovesen škofov vhod v cerkev, vhod, ki pa nikakor ni bil po našem slovenskem okusu. Pa taka je povsod s cerkvenimi obhodi, kjer nosijo zvonec Lahoni ali Nemci!

Ko so prevzvišeni nadpastir prišli v cerkev, so po kratki molitvi se takoj obrnili od altarja k ljudstvu ter v hrvatski govorici nauduševali svoje nekdanje farane, sedaj školljane, da se zvesto držijo prave sv. vere, a da po nji tudi živijo. Starišem so posebno polagali na srce njihovo sv. dolžnost, dajati deci lepih vzgledov.

Po pridigi so se škof začeli opravljati za sv. mašo. Ker so pa ljudje po cerkvi med tem jeli prav po laški šegi se razgovarjati, se prevzvišeni namah obrnejo proti množici ter zakličejo: Ne pozabite, da ste v cerkvi, a ne na «vaporu» (to je na parniku ali ladji s parnim strojem). Ta opomin je izdal, ker ljudje so utihnili. Po sv. maši so podelili škof sv. blagoslov z monstranco. V ta namen se je kakor včeraj prižgalo vseh 30 sveč na velikem altarju in se je zapela malo lepša

pesen, kakor so jo otroci peli med škofovo sveto mašo.

Po kratkem izpraševanju iz krščanskega nauka so se opravile v cerkvi in zunaj nje predpisane molitve za rajne farane in njih razne dušne pastirje. Redar in cerkveniki so imeli dovolj posla, ohraniti mir pred cerkvenimi vrati, dokler so se tam prepevale latinske molitve. Je pač res: «Kjer je Lah, tam ni gmah!»

V cerkev vrnivši so začeli so premil. škof birmovati. Botri in botre, katerim pa tu pravijo kumi ali «kompari», stali so, kakor pri nas zadi za birmanci ter polagali desno roko na njih desno ramo. Nekaj posebnega pa je bilo to, da so imeli birmanci sveče, katere so po sv. birmi darovali cerkvi. Žal, da je večina teh sveč v gneči se strla, tako da so od te lepe šege imeli bržčas mnogoštevilni voščarji več dobička, kakor pa obdarovana cerkev. Naše medice pa nisem videl nikjer točiti, zato menim, da je lovranski birmanci še ne poznajo ne.

Kmalu popoldne je bila cerkvena svečanost končana.

K obedu so bili župnik Lovranski povabili še g. župana in g. zdravnika, tako, da je bilo pri škofovi mizi ta dan devet oseb. Po obedu so se pa prevzvišeni napotili z g. dekanom s Kastava, s svojim g. tajnikom in

krempeljev nemškega kapitala. Toda sami smo preslabi, Vi, ki nas grajate, pomajte nam!

Tako je naše stališče! Težavno je, izvenredno težavno. Rodoljubom pa, ki ne živijo ob meji, njim kličemo: Ne grajajte samo, ampak tudi podpirajte nas. Proučujte bolje naše razmere, pridite večkrat k nam in pomagajte nam z besedo in dejanjem. Vi se preveč bavite s kozmopolitiko, za domače razmere pa nimate ne smisla, ne razuma!

Naše narodno premoženje.

Iz Maribora, dne 24. maja.

Razločujemo zasebno in narodno premoženje. Zasebno je ono, ki spada pojedincem, osebam ali družinam, narodno pa, ki je last celega naroda. Po tem smemo premoženje slovenskih denarnih zavodov, posojilnic, hranilnic itd., smatrati narodnim premoženjem; iz ljudstva je vzrastlo, njegova last je.

To premoženje pa bi se moralo uporabljati v korist ne samo pojedincev, ampak v hasen celega naroda. Kadar se rabi, bi bilo treba vprašati, česar narod najbolj potrebuje, da more vstrajati poleg drugih narodov in se slobodno razvijati kot narod. Ne rečem, da se naši denarni zavodi ne ozirajo na to. Se, a zdi se nam, da ne dovolj. Podpirajo sicer dijaške kuhinje, domača društva, zavode, časopise. A to še ni dovolj, da si zagotovimo narodni obstanek. Narodova meja se nam vidno krči od vseh strani, občina za občino, posestvo za posestvom, šola za šolo pada v tuje žrelo. A ne samo ob mejah, tudi znotraj se ruši in ruje narodni življenjski po tolikem številu tujih šol, zavodov, podjetij itd. Kjer se stavi ob meji ali tudi drugod po Slovenskem kaka šola, tuji so tu s svojim denarjem. Šulverein kar vriva občinam denar, prevzema polovico ali tretjino stavbenih stroškov, za koje dobroto mu mora občina dati pravico sopesnosti pri šoli in še zavezati se poučevati po njenem receptu. S tem si osigurava svoj denar, objednem pa dosega svoj namen. Kjer je na prodaj slovensko posestvo na nemški meji, kupec je skoraj vsikdar trd Nemec ali strasten nemškutar, a za njim dostikrat Südmark s svojo denarno vrečo. Kjer bi se dali izerpati tisočaki, da, milijoni iz narodnih tleh, tujec je tu, zgraja tovarne, mnogokrat s premoženjem svojih narodnih zavodov. To so pa tisti žalostni pojavi, ki nam trgajo iz rok občino za občino, potujčujejo meje, mesta, trge in vasi in nam jemljejo ves upliv v razvoju avstrijskih narodov.

Žal, da je naš narod toliko prejemljiv za tuja svojstva; za to mu preti tem večja

z Lovranskima gospodoma peš v sanatorij v Iko. Častite usmiljene sestre od sv. Vincencija, ki v tem zdravilišču strežejo bolnim duhovnikom, so bile ob tej priliki ves zavod, posebno pa hišino kapelico s cvetličjem in zastavami prav lepo ovenčale. Premil škof so si kapelo in njena altarja pa tudi vso hišo in njene naprave do dobrega ogledali in se blagovolili o vsem pohvalno izraziti. Ostali so škof v krogu 17 duhovnikov, ki sedaj v Iki zdravja iščejo, celo uro, ter se s posameznimi prav po očetovsko ljubeznjivo razgovarjali. Zapustili so tam tudi večji dar za razširjenje hišne kapelice, ki neobhodno potrebuje prostora za tretji altar.

Podelivši svoj nadpastirski blagoslov navzočim duhovnikom in bogoljubnim koludricam, (kakor ljudstvo tukaj nazivlje nune ali redovnice) so se podali v Iko, da počastijo vas in njim posebno udane hiše s svojim blagonosnim pohodom.

Proti večeru so se častitljivi škof, monsignore Sterk, povrnili v Lovrano.

(Konec sledi.)

Smešnica. Profesor: Kako morete najlažje dokazati, da zemlja ne stoji pri miru, kakor misli neuko ljudstvo, ampak da se neprenehoma vrtila? Dijak: Ako naenkrat izpijem liter dobrega ljutomerskega vina.

nevarnost od tujcev. Žal, da postaja tembolj materialističen, sebičen, čembolj se odtuja svojem jeziku in veri. Zato dandanes ne zadostuje samo agitovati med njim, naučevati ga za slovenski jezik, slovensko uradovanje, slovenske ljudske, srednje in višje šole. S tujim duhom otrovan, posebno ob meji, postaja dan za dnevom bolj apatičen zoper to, poslušaj se, poslušaj, ko se pa gre za volitve, potegne s tujcem. Tu pomaga le gmotna pomoč. Pomagajmo jim ob mejah zidati šole, plačevati dolgove na starih šolah, pa si bomo zagotovili v njih slovenski pouk, s prisvajanjem sopesnosti ohranili darovani denar, pa si tudi pridobili cele občine. Ob nemški štajarski meji je neobhodno potrebno, da jim pomagamo povzdigniti njih žalostno gospodarsko stanje, posebno pri nasadih novih vinogradov, sicer se bodo Slovenske gorice skoraj spremenile v — Nemške. Paziti treba, da na važnih postojankah tujcu preprečavamo nakup naših posestev in vsako za narodno obrt in kupčijo važno podjetje. Podpirati je treba narodne trgovce. Vedno se upije: »svoji k svojim«, pa v mnogih krajih svojih trgovcev nimamo. Po drugod so, pa ne morejo prav uspevati, ker jih tuji slojevi ovirajo. Takim treba gmotne podpore. Šulverein in deželni šolski svet trosita denar med učitelje, ki najbolj spretno ponemčujejo našo deco. To počenjanje je krivično in graje vredno, a hvale vredno bi bilo, da bi mi ob mejah delili nagrade poštenim učiteljem, ki vestno izpolnjujejo svojo dolžnost s tem, da vzgajajo mladino v materinem jeziku. Na to vse se mora resno začeti misliti, ako nam je še kaj za lastni obstanek.

Pa od kod dobiti v to svrhu potrebnih gmotnih sredstev? Kajti to zahteva denarja in zopet denarja, a naše ljudstvo ga nima. Res, na premoženje posameznikov se nam tudi ni ozirati; tudi družba sv. Cirila in Metoda nam ne more niti stoti del tega dati, česar je nam potreba glede naših šol. Tudi s pobiranjem prostovoljnih doneskov ne bi se mnogo dalo doseči. Torej bi svetovali tako-le: Trgovinska, obrtna podjetja, ki obetajo kak dobiček, naj prevzamejo slovenski bogatini s pomočjo delnic. Seve, zato treba agilnih, podjetnih, previdnih, večjih močij. Marsikaj bi se dalo doseči tem potom na našem gospodarskem polju in denar bi ostal v domačem žepu. Težje bi bilo tam, kjer zahteva narodna stvar le požrtvovalnost, a ne obeta nobenega dobička. Tu pa treba pomagati z narodnim premoženjem, ki je pri-gospodarijo naše posojilnice in hranilnice. Rezervni zakladi letnih bilanc kažejo, da to premoženje ni nikakor malenkostno. Pa tu treba, da vsi slovenski denarni zavodi postopajo uzajemno, ne gledaje samo na korist svoje dežele, ampak da vso pozornost obračajo le tje, kjer je potreba največja. Denarni zavodi naj bodo le slovenski, a ne štajarski, kranjski, koroški. Kajti kadar bo po štajarskih, koroških, isterskih Slovenceh, so dnevi življenja šteti tudi slovenski sredini. Le v jedinstvi je moč. Prispevki vseh slovenskih denarnih zavodov bi tvarjali kaj lepe svote. Nadalje naj se varčno, modro in praktično ravna s tem premoženjem. Tu velja gledati prej na koristno, kakor prijetno stran. Ako bi se n. pr. naši »Narodni domi« postavljali po stotisoč goldinarjev ceneje, ki bi pa povsem ugajali našim potrebam, imeli bi več sto tisočakov na razpolago za zgoraj označene namene. Kmet je opazoval stolp, ki se zgraja na nekem »Narodnem domu«, pa je z glavo zmajal, rekoč: »Hm, čemu ta potratni stolp? Namesto stolpa zidajte nam rajši hleve! Vedno nam zabičavate: »Svoji k svojim«, pa v celem mestu nimamo svoje gostilne, kamor bi postavili svoje vozove. Tudi v »Narodnem domu« ne bo prostora!« Da, čemu tolike potrate, ko nam naš narod vsled naštetih perečih ran že umira? Kaj ko bi te razkošne stavbe še kedaj služile za nagrobne spominke rajnega slovenskega naroda?!

Položaj Slovencev.

(Iz peresa drž. poslanca.)

Nek slovenski list pripoveduje, da se je izrazil grof Dzieduszicky takole: »Mi (Poljaki) bomo morali te (proklete) Slovence žrtvovati.« Oni list pa trdi, da bi Poljaki to storili radi tega, ker se jim Slovenci dozdevajo nezanesljivi zavezniki. Svojo nezanesljivost pa so pokazali — po trditvi tega lista — Slovenci s tem, da je zadnjič slovenski državni poslanec pripoznal v svojem govoru nemškemu jeziku prvenstvo. — Kolikor je nam položaj znan, stoji stvar drugače. Znano je vsem politikom, da sicer mnogozaslužni slovenski državni poslanec, ki je zadnjič utemeljeval predlog zastran izpeljave § 19 temeljnega zakona, one izjave ni napravil v imenu »krščanske slovenske narodne zveze«, temveč jedino le v svojem imenu. Poljakom je to tudi dobro znano. Raditega se Poljaki tudi niso spodtikali nad Slovenci. Zakaj namerava grof Dzieduszicky žrtvovati Slovence? Uzrok je čisto drugi. Poljaki hočejo jezikovne zadeve rešiti v svojem gališkem deželnem zboru in zahtevajo, da se jezikovne stvari obravnavajo sploh ne v državnem zboru, temveč le v deželnih zborih. Slovenci in Rusini pa tirjajo, da se morajo jezikovne zadeve rešiti v državnem zboru, kjer imamo vsaj nekoliko upanja, da se stvar pravičneje za nas uravna, kakor če se to prepušča deželnim zborom. Nikdar ni pričakovati, da bosta deželna zbor štajarski in koroški dala Slovcem tiste pravice, katere moramo zahtevati. V enakem položaju, v kakoršnem se nahajamo Slovenci, se pa nahajajo tudi Rusini. Ker Rusini tudi zahtevajo, da se naj jezikovno vprašanje reši v državnem zboru in ne v gališkem deželnem zboru, od tod prihaja jeza poljskega grofa nad Slovenci, ki so krivi, da z nami držijo nekateri rusinski državni poslanci. Poljaki so namreč blizu enako ravnali z Rusini v Galiciji, kakor delajo Nemci s Slovenci po naših deželah. Pristaviti pa moramo, da se je slišalo, da se je le v privatnem krogu grof Dzieduszicky izrazil tako, kakor se je čitalo v listih; v javnosti tega ni storil. — Položaj za Slovence res ni ugoden. Od Nemcev nimamo nič dobrega pričakovati. Celó katoliški Nemci so se dali prestrašiti od svojih prusaških rojakov in nam hrbet obračajo. Poljaki, Čehi in dalmatinski Hrvati hočejo narodnostne stvari reševati jedino le v svojih deželnih zborih, med tem ko je velika večina Slovencev izgubljena, če se prepustimo milosti in nemilosti naših deželnih zborov. Jedino, kar nas zamore rešiti, bodi složnost in poštenost, pa naše trdno zaupanje v božjo previdnost.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Nadvojvoda Leopold je umrl v sredo dopoldne v gradu Hornstein. — Državni zbor se snide zopet dne 1. junija. Na dnevnem redu je razprava o vseh dosedaj vloženih nujnih predlogih glede jezikovnega vprašanja.

Gornje Avstrijsko. Sedanji minister za poljedelstvo, baron Kast, se je odpovedal svojemu sedežu v gornje-avstrijskem deželnem zboru, ker je že v ministerstvu preobložen z delom.

Štajarsko. Bivši pravosod. min. Gleispach je imenovan predsednikom graškega nadsodišča. Nemci ga nočejo, ker je podpisal jezikovne naredbe z grofom Badenijem. Nemški štajarski odvetniki so javno izrazili nezadovoljnost nad tem imenovanjem, a so dobili od nadsodišča pošten ukor.

Koroško. Velikovski c. kr. okrajni glavar ni hotel deželnemu predsedniku pokazati slovenske ljudske sole, ker je, — no, ker je slovenska. Nepristranski glavar! — V Celovcu prideta dva kaplana pred sodišče,